

OECD Direkcija za finansijska i poslovna pitanja

Original objavljen od strane OECD-a na engleskom jeziku pod nazivom:
Recommendation on Good Practices for Financial Education Relating to Private Pensions;

Recommendation of the Council, March 2008,
<http://www.oecd.org/dataoecd/4/21/40537843.pdf>

**PREPORUKA U VEZI SA STANDARDIMA DOBRE PRAKSE ZA
FINANSIJSKO OBRAZOVANJE O PRIVATNIM PENZIJAMA**

PREPORUKA SAVETA

Ove standarde dobre prakse usvojio je Savet OECD-a 28. marta 2008. godine

PREPORUKA OECD-a O STANDARDIMA DOBRE PRAKSE ZA FINANSIJSKO OBRAZOVANJE O PRIVATNIM PENZIJAMA

SAVET,

Imajući u vidu član 5 b) Konvencije o Organizaciji za ekonomsku saradnju i razvoj od 14. decembra 1960. godine, a uzimajući u obzir:

1. da je u svojoj „Preporuci o principima i standardima dobre prakse za finansijsko obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima" Savet pozvao Odbor za finansijska tržišta, Odbor za osiguranje i privatne penzije i svoju Radnu grupu za privatne penzije da utvrde dalje standarde dobre prakse, između ostalog, i u oblasti obrazovanja u vezi s penzijama;
2. da „Standardi dobre prakse za finansijsko obrazovanje o privatnim penzijama" koji su izneti u Aneksu uz ovu preporuku (u daljem tekstu: Standardi dobre prakse) dopunjuju Principe i standarde dobre prakse za obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima, kao deo opšteg projekta za finansijsko obrazovanje, te da se ovi principi u potpunosti odnose na oblast privatnih penzija;
3. da su Standardi dobre prakse takođe strukturisani tako da obezbede kompatibilnost sa „Standardima dobre prakse za razvoj višeg nivoa svesti o riziku i obrazovanju iz oblasti osiguranja", koje je paralelno razvijao Odbor za osiguranje i privatne penzije;
4. da je finansijsko obrazovanje naročito važno u oblasti privatnih penzija zbog jedinstvene prirode ovih finansijskih proizvoda - koji su složeni, naročito kad je reč o dugoročnim ugovorima, koji su dostupni svim građanima;
5. da usled različitih demografskih i socijalnih promena - uključujući i produžetak očekivanog životnog veka i povećanje penzija s utvrđenim doprinosima koje omogućavaju individualan izbor - postaju izraženiji rizici s kojima se pojedinci suočavaju kad je reč o privatnim penzijama;
6. da privatne penzije postaju sve važnije kao izvor prihoda posle isteka radnog veka, što povećava njihov uticaj na finansijska tržišta u celom svetu;

7. da ne samo da potrošači stalno pokazuju niske nivoe finansijske pismenosti uopšte, već im često nedostaje i dobro razumevanje i znanje o penzijskim planovima i planovima štednje za penziju;
8. da vlade i relevantne državne i privatne institucije u privredama država članica i država koje to nisu mogu imati koristi od međunarodnih smernica za finansijsko obrazovanje u vezi s privatnim penzijama;
9. da će primena Standarda dobre prakse, u zavisnosti od specifičnosti na nivou država, zavisiti od različitih potreba za razvoj svesti o finansijskim pitanjima i obrazovanju u oblasti privatnih penzija, od inicijativa koje su već preduzete, učesnika uključenih u proces finansijskog obrazovanja i razvoj svesti o finansijskim pitanjima, kao i od postojećeg regulatornog i nadzornog okvira;

Na predlog Odbora za osiguranje i privatne penzije, njegove Radne grupe za privatne penzije i Odbora za finansijska tržišta:

PREPORUČUJE da države članice unapređuju finansijsko obrazovanje i svest o finansijskim pitanjima u oblasti privatnih penzija i da, s tim u vezi, vlade i relevantne državne i privatne institucije pažljivo otpočnu s primenom Standarda dobre prakse za finansijsko obrazovanje o privatnim penzijama koji su izneti u Aneksu uz ovu Preporuku, a čiji sastavni deo predstavljaju.

POZIVA države članice da o Standardima dobre prakse obaveste državne i privatne institucije iz tog sektora koje su uključene u obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima iz oblasti penzija.

POZIVA države koje nisu članice da pažljivo razmotre ovu preporuku i da o Standardima dobre prakse obaveste državne i privatne institucije iz tog sektora koje su uključene u obrazovanje i razvoj svesti o finansijskim pitanjima iz oblasti penzija.

NALAZE Odboru za osiguranje i privatne penzije i njegovoj Radnoj grupi za privatne penzije da razmenjuje informacije o unapređenju i iskustvima u vezi s primenom ove preporuke, analizira te informacije i izvesti Savet najkasnije u roku od tri godine od njenog usvajanja, kao i, u zavisnosti od slučaja, i posle toga.

ANEKS

STANDARDI DOBRE PRAKSE ZA FINANSIJSKO OBRAZOVANJE O PRIVATNIM PENZIJAMA

I. Finansijsko obrazovanje i penzijski proizvodi: okvir, definicije i ciljevi

1. Imajući u vidu okolnosti u različitim državama, uopšteno posmatrano, finansijsko obrazovanje o penzijskim proizvodima treba podsticati bilo kao deo širih napora u pravcu finansijskog obrazovanja ili kroz odvojene programe. Glavni nosioci edukativnog procesa treba ovaj program da vode na adekvatan i transparentan način.
2. U tom kontekstu, finansijsko obrazovanje koje se posebno odnosi na penzijske proizvode treba da potpomogne razumevanju penzijskih uslova koji se menjaju, razumevanju potrebe za dugoročnom štednjom, kao i razumevanju investicionih proizvoda. Dobro obavešteni korisnik finansijskih usluga može dati doprinos unapređenju rada portfolio menadžera i finansijskih posrednika.
3. Pri kreiranju regulatornog i nadzornog okvira koji se odnosi na penzije treba imati u vidu finansijsko obrazovanje iz ove oblasti koje bi poslužilo kao instrument za pospešivanje društvenog i privrednog razvoja i dobrobiti građana, kojim se trguje na konkurentnom tržištu za penzijske proizvode koje posluje transparentno i efikasno, a uz postojanje prudencijalne regulative i zaštite potrošača (uključujući i propise o informacijama i savetima o penzijama i penzijskim proizvodima). Finansijsko obrazovanje ne zamenjuje, već dopunjava prudencijalnu regulativu i zaštitu potrošača, koji su neophodni u penzijskom sektoru radi zaštite korisnika penzija, po prirodi ranjive grupe potrošača, gde penzije najčešće zadovoljavaju samo osnovni nivo potreba i gde nije reč o štednji po nahođenju. Osim toga, finansijsko obrazovanje može da unapredi efikasnost tržišta i simetričnost informacija.

II. Uloga i odgovornost glavnih nosilaca edukativnog programa u procesu povećanja svesti javnosti o potrebama za penzijom i njene sposobnosti razumevanja pitanja u vezi s penzijama

A. Vlade i drugi državni organi

4. Vlade i drugi državni organi treba da odigraju značajnu ulogu u programu finansijskog obrazovanja o penzijama putem podizanja svesti javnosti o potrebama za primanjima posle isteka radnog veka, kao i da obezbede vodeću ulogu u tom procesu, koordinišući projekte s brojnim drugim partnerima. Potrebno je razmotriti ideju o osnivanju specijalizovanih organizacionih struktura ili službi (agencije) koje bi se učestvovala u edukativnom procesu i osnivale Internet stranice sa sadržajem na temu penzija.
5. Vlade i drugi državni organi treba da promovišu obrazovanje o finansijskim i regulatornim pitanjima koja se odnose na penzije, što podrazumeva kreiranje smernica o obelodanjivanju informacija i smernica o korporativnom i finansijskom upravljanju.
6. Vlade i drugi državni organi treba da objasne građanima državnu politiku (naročito tamo gde je uključena obavezna štednja) - uključujući i eventualnu penzijsku reformu koja je u toku, promene u penzijskim uslovima, veću odgovornost pojedinca i demografske i druge promene koje uslovljavaju više štednje za period posle odlaska u penziju - da bi se održala transparentnost i poverenje u penzijski sistem, a samim tim podstakla pojedinačna štednja za penziju. Međutim, treba voditi računa o tome da se u kampanjama namenjenim javnosti napravi razlika između finansijskog obrazovanja i političkog zastupanja nekog određenog oblika penzijskog sistema ili sistema prihoda u penziji.
7. Vlade i drugi državni organi treba da daju što je moguće šire usmerenje kroz kampanje namenjene podizanju svesti javnosti, s obzirom na to da postoji visok stepen nerazumevanja pitanja vezanih za penzije. Osim toga, posebni programi namenjeni najugroženijim grupama stanovništva (imigrantima ili onima s najnižim nivoom prihoda i štednje) mogu takođe imati značajan uticaj u ovom procesu.
8. Vlade i drugi državni organi treba da deluju u pravcu razvoja svesti kod pojedinaca sa ograničenim znanjem o finansijskim pitanjima, a naročito o penzijskim proizvodima, s posebnim osvrtom na rizike nedostatka odgovarajućeg prihoda u periodu posle odlaska u penziju, kao i da pruže informacije o tome gde se mogu naći informacije i saveti o ublažavanju tih rizika.

9. Vlade i drugi državni organi treba da obezbede redovno i pouzdano informisanje građana o projektovanim državnim penzijama, koje se finansiraju iz državnog penzijskog fonda, kako bi pojedinci imali jasnu i osnovanu predstavu o potencijalnim penzijskim prihodima.
10. Vlade i drugi državni organi treba da obezbede mogućnost finansijskog obrazovanja u vezi s penzijama u najranijem životnom dobu - eventualno i kao deo školskog nastavnog programa - da bi se građani podstakli na štednju od mladih dana, što je naročito važno kada su u pitanju penzijski planovi s utvrđenim uplatama (*defined contributions*). Takođe treba obezbediti uslove za kontinuirano finansijsko obrazovanje o penzijama, a naročito u ključnim trenucima u životu pojedinca (početak rada, stupanje u brak, rođenje deteta itd.).

B. Socijalni partneri

11. Sindikati, udruženja poslodavaca i udruženja penzijskih fondova treba da daju svoj doprinos u procesu finansijskog obrazovanja s obzirom na to da imaju važnu ulogu u zaključenju penzijskih planova i ugovora, na primer, istraživanjem među zaposlenima da bi se odredio nivo trenutnog znanja i potreba za daljim finansijskim obrazovanjem, kao i utvrdio adekvatan način na koji bi korisnici dobijali takve informacije.
12. Socijalne partnere treba takođe podsticati da pružaju građanima finansijske informacije ili obuku, ili bar da ih informišu o tome gde mogu da dobiju pomoć. Njihova uloga se ogleda i u obezbeđivanju informacija članovima penzijskih fondova o tome koji im penzijski aranžmani stoje na raspolaganju.
13. Sindikati treba da budu sponzori materijala za obrazovne programe namenjene javnosti, bilo sami, bilo u saradnji s drugim socijalnim partnerima. Takođe, oni bi trebalo da doprinesu unapređenju i razvoju kvalitetnog obrazovanja u oblasti penzija, uključujući i finansijska pitanja relevantna za interese i dobrobit članova penzijskih planova i zaposlenih uopšte.

C. Sponzori plana

14. Kompanije za upravljanje penzijskim fondovima treba da informišu zaposlene o svakom pojedinačnom penzijskom planu iz ponude, njegovoj opštoj strukturi, projekciji očekivane koristi, kao i odgovornosti članova u vezi s tim penzijskim planom.
15. Kompanije za upravljanje penzijskim fondovima treba podsticati na učešće u finansijskom obrazovanju članova penzijskih planova ili bar na pružanje informacija o tome gde se takva obuka može dobiti. Seminari - za koje se pokazalo da su uspešni mehanizmi za povećanje štednih uloga za penziju - treba da se koriste gde god to troškovi dozvoljavaju, a ciljna grupa treba da budu građani s manjim prihodima.
16. Kada članovi penzijskog fonda preuzimaju odgovornost za investicione odluke, kao što je to slučaj kod penzijskih planova s utvrđenim uplatama, kompanije za upravljanje penzijskim fondovima treba posebno da skrenu pažnju zaposlenima na odgovornost koju preuzimaju na sebe, kao i da im obezbede pristup informacijama koje im mogu pomoći pri donošenju odluke o budućim investicijama.
17. Kada im to uloga dozvoljava, kompanije za upravljanje penzijskim fondovima treba da upozore svoje klijente na rizik od uplata u penzijske fondove s utvrđenim uplatama, kada procene da je visina uplate u znatnoj meri ispod nivoa dovoljnog za obezbeđenje penzijskih prihoda u kasnijem periodu.
18. Kada se zaposlenima ili članovima fonda nudi čitav niz investicionih opcija, kompanije koje upravljaju penzijskim fondovima treba da ograniče, na dobro strukturisan način, broj investicionih opcija koje su im na raspolaganju (ili da obezbede mogućnost izbora između osnovnog sistema i sistema koji nudi sofisticirane investicione opcije), kao i da obezbede opciju koja nosi automatizovan obračun zatezne kamate u slučaju neblagovremenog izmirenja obaveza, kako bi pomogli zaposlenima, odnosno članovima penzijskog fonda da donesu adekvatne odluke o ulaganju u penzijske fondove.
19. Kompanije za upravljanje penzijskim fondovima treba strogo da vode računa o eventualnim sukobima interesa koji mogu uticati na njihovu procenu načina koncipiranja programa za finansijsku edukaciju.

D. Penzijski fondovi i menadžeri investicija, pružaoci proizvoda penzijskih prihoda i posrednici

20. Kompanije za upravljanje penzijskim fondovima i njihovi posrednici u prodajnoj mreži treba da obezbede blagovremene, tačne i dostupne informacije za potencijalne i stalne članove fonda o projektu, radu i učinku penzijskih fondova, kao i o karakteristikama penzijskih proizvoda.
21. Treba ih podsticati da daju osnovane projekcije prihoda investicionih jedinica koji se mogu očekivati od penzijskih fondova i penzijskih proizvoda.
22. Informacije treba da budu jasne i jednostavne; na primer, treba izbegavati usko stručne izraze, obezbediti mogućnost poređenja proizvoda gde god je to moguće itd. Svaka institucija koja pruža informacije treba da proveri da li su informacije razumljive krajnjim korisnicima.
23. Korisnicima finansijskih usluga treba učiniti dostupnim informacije o mogućnostima koje im stoje na raspolaganju, kao i o njihovoj sopstvenoj odgovornosti za ulaganje u investicione jedinice penzijskog fonda, na primer, samostalni izbor u vezi s visinom učešća i uplata koji postoje u različitim penzijskim planovima s utvrđenim uplatama. Takvi planovi treba da sadrže jasne i uporedive informacije o vrstama investicija, uključujući i profile rizika i prinosa, kao i s tim povezane troškove.
24. Posrednike treba podsticati da se angažuju na inicijativama kojima se povećava svest stanovništva o potrebi štednje za penziju. Međutim, treba napraviti jasne razlike između finansijskog obrazovanja i preporuke komercijalnih proizvoda. Svaki savet koji se daje u komercijalne svrhe treba da bude transparentan i obelodanjen.
25. Za posrednike treba sačiniti jasne i dosledne opšte zakonske obaveze, standarde ili kodekse ponašanja. Uloga posrednika, koji su adekvatno obučeni za to, ogleda se u proveru razumevanja informacija od strane klijenta kada se ima u vidu činjenica da penzije predstavljaju dugoročno ulaganje, a značajan deo sadašnjih i budućih prihoda pojedinaca se izdvaja za te svrhe.
26. Svi oni koji pružaju gore pomenute usluge treba da budu adekvatno obučeni za taj posao, da imaju odgovarajuće kvalifikacije, i za njih treba da važi odgovarajuća regulativa.

27. Treba uspostaviti uslove pod kojima se određuju vrste informacija (uključujući i gde naći opšte informacije i informacije na osnovu kojih se mogu uporediti rizici i prinosi koje nose različite vrste penzijskih proizvoda) koje finansijske institucije treba da obezbede klijentima u vezi s penzijskim proizvodima i uslugama.
28. Treba podsticati finansijsko obrazovanje portfolio menadžera s ciljem razvoja neophodnih veština, kao i obrazovanje drugih lica koja se staraju o investicijama u penzijskim fondovima (i to pored uslova koji se odnose na *"fit&proper"*) kako bi donosili adekvatne odluke i ispunjavali svoje dužnosti upravljanja investicijama. Građanima treba sugerisati koja pitanja treba da postavljaju finansijskim posrednicima na osnovu kojih bi bili sposobni da uspešno vrednuju savete finansijskih posrednika.

III. Metodologija: evaluacija potreba, programa i raspoloživih sredstava A.

Procena potreba i postojećih programa

29. U skladu sa specifičnostima država, a u okviru inicijative za finansijsko obrazovanje koje se odnosi na penzijske proizvode, potrebno je stalno razvijati metodologije i kriterijume za procenu potrebe stanovništva za finansijskom pismenošću i sposobnošću razumevanja pitanja u vezi s penzijskim prihodima, kao i uticaj i svrsishodnost postojećih programa na ovu temu.
30. Prema potrebama konkretne zemlje, ovi procesi treba da obuhvate sledeće:
 - Sistematičniju evaluaciju rizika koji mogu uticati na penzijske prihode pojedinaca i njihovih članova porodice, zajedno sa analizom rizika za stanovništvo sa izrazito malim prihodima.
 - Evaluaciju i razvoj metodologija za unapređenje identifikacije i procene obrazovnih potreba stanovništva u vezi s penzijama (naročito kod najranjivijih delova stanovništva, a pogotovo u vezi s proizvodima koje građani najčešće ne razumeju ili koji podrazumevaju veći prenos rizika na pojedinca), kao i o razlozima za eventualne nedostatke.
 - Evaluaciju stepena finansijske nepismenosti stanovništva i više ili manje aktivne uloge stanovništva u vezi s penzijskim prihodima.

- Sistematičnu evaluaciju prinudnih mera i programa koji su namenjeni unapređenju finansijske pismenosti u vezi s penzijama, uzimajući u obzir niz unapred utvrđenih kriterijuma za procenu troškova i koristi.

B. Mehanizmi i instrumenti

31. Ukoliko ne postoje drugi penzijski planovi niti odgovarajući nivoi finansijskog obrazovanja, treba razmotriti opciju, bez ograničavanja slobode zaključivanja ugovora, automatskog uključenja u dobrovoljne penzijske fondove sa odgovarajućim mehanizmima za automatski obračun zatezne kamate u slučajevima neblagovremenog izmirivanja obaveza (*default*), sa transparentnim procedurama za povlačenje iz tog penzijskog fonda, a u vezi sa stopama doprinosa i alokacijom investicija.
32. Finansijsko obrazovanje u vezi s penzijama treba građanima da bude dostupno kroz različite komunikacione kanale (Internet, brošure, savetodavni biroi itd.).
33. Pitanja u vezi s penzijskim fondovima treba da budu zastupljena u medijima (npr. radio, televizija, štampano novinarstvo, reklamiranje putem billboarda i Internet) u velikoj meri, ili ih treba promovisati kroz različite manifestacije s ciljem podizanja svesti o potrebi za penzijom, kao i o važnosti finansijskog obrazovanja s tim u vezi. Druga mogućnost bila bi podizanje svesti samih medijskih aktera (tj. novinara) i javnog mnjenja uopšte o važnosti i ulozi štednje građana za penziju.
34. Razvoj različitih sredstava - uključujući i finansijske kalkulatore - za procenu potreba penzijskih prihoda i uslova za štednju za penziju trebalo bi da bude lako dostupan građanima, i to na Internet stranicama.